

Berörande minnen -materialserie

MINNEN FRÅN FOLKSKOLAN

Minnen från folkskolan -materialet innehåller

- idéer att göra med händerna
- informations- och frågekort
- en fotografiserie på 16 kort.

Materialet kan man använda i gruppverksamhet enligt gruppens önskemål och färdigheter eller på tumanhand. Om det uppstår diskussion, lönar det sig att ge rum för det.

Förberedelser

Välj de sidor du behöver. Det lönar sig att printa ut på ena sidan och fotografierna med färgprinter. Att laminera bilderna och korten ger dem längre användningstid och möjlighet att putsa av dem. Sidorna kan också printas ut på A3:ans papper, ifall användarna har nedsatt syn.

Samla ihop det material och redskap du behöver.

Idéer att göra med händerna

- voffelbroderi (mönster)
- att skriva med bläckpenna
- att göra en gemensam minnesbok eller Mina vänner -bok
- spelande med knappar, väggboll eller andra bollspel
- att göra olika figurer mellan sina händer med hjälp av ett snöre (bra sökord: Snörlekar, snörfigurer, string figures, lek med snöre, Cat's Cradle game)

Berörande minnen -materialserien grundar sig i en verkstadsserie som förverkligades i Esbo 2016. I Berörande minnen -verkstäderna deltog personer med minnessjukdom samt deras anhöriga. Målet med verkstäderna var att via olika sinnesupplevelser väcka minnen från barndomen och längs livet, speciellt genom att göra med sina händer.

I verkstadsserien sammankom tre olika funktionärer med sitt kunnande:

- *Eläkeliittos Elämää käsillä -projekt*
- *Nylands Minneslots*
- *Finlands Leksaksmuseum Hevosenenkä*

Materialet till verkstäderna finslipades och kompletterades samt föremålen fotograferades av RyhmäRenki (geronom, grafisk designer Kirsi Alastalo) år 2017. Susanna Öster och Ida Mitchell från Nylands Minneslots har översatt materialet till svenska.

Skolbyggnader och gården

En typisk folkskola på landsbygden kan man se framför sig om man stänger ögonen. Huvudbyggnaden och gården var stora. Läraren bodde ofta på skolan. I skolbyggnaden kunde, förutom klassrummen, även finnas slöjdsal, gymnastiksal och skolkök. Även källare och utedass var viktiga. Skolan värmdes man med ved.

Beskriv eller rita hur din skola såg ut.

*Hur värmdes din skola?
Hur kom vattnet in?*

Ett typiskt klassrum

Längst fram i ett typiskt klassrum fanns lärarens upphöjning med kateder, orgelharmonium, griffeltavla, kulram och peksticka. Man hängde upp kartor och planscher. Skolbarnen satt ofta parvis i pulpeter med sluttande lock. Elevernas saker var i fin ordning under pulpetlocket.

Beskriv eller rita hur det såg ut i din klass.

Vad hade du för saker i din pulpet?

Skolan full med elever

I gamla skolfotografier ser man ofta mycket barn antingen på skolgården, på trappan eller i klassen. I samma klass kunde det vara till och med 50 elever. Många elever gick antingen i morgontur eller kvällstur, för att skolans utrymmen var trånga. I vissa skolor hade man också gymnastik och mat i klassrummen.

Hurudan var din klass?

Håller du kontakt med någon skolkamrat?

Tog man klassfoton av er?

Sång och räkning på läsordningen

Folkskolans ämnen var modersmål och skrivning, religion, geografi, historia, räkning och geometri, naturvetenskap, teckning, sång, gymnastik samt handarbete. På 50-talet lärde man inte ut språk, men i samskolan läste man finska.

Vilket var ditt favoritämne?

Var det något ämne du inte gillade?

I vilket ämne skulle du ha behövt studera mera?

Läskunskap och ABC-boken

Nästan alla finländare kunde läsa och skriva först på 50-talet. I skolan lärde sig eleverna att läsa med hjälp av ABC-boken och läseboken. Bekanta ABC-böcker var den med en bild av ABC-tuppen

Kommer du ihåg den stunden då du lärde dig läsa?

Berätta mera.

Hurudan ABC-bok hade du?

Kan du ännu utantill rim och ramsor från skoltiden?

Skrivstil

Att lära sig skriva vackert krävde mycket tid. Krumelurig skrivstil övades ända sedan 30-talet efter Toivo Salervos modellbokstäver. Som skrivverktyg använde man bläckflaska, kulspetspenna, klottpapper och papper som man torkade pennan med.

Hur lärde du dig skriva?

På vilket sätt är det naturligt för dig att skriva nuförtiden?

Vad tycker du om det att man inte lär sig skrivstil i skolorna mera?

Gymnastik och sport

Särskilt flickorna gymnastiserade och pojkarna koncentrerade sig på sport. På vintern skidade man och på sommaren var bollsporter populära. Boboll spred sig i skolorna på 1920-1930 talet. Fyra mål och fotboll spelades allmänt. Om det fanns en gymnastiksal i skolan, så fanns det oftast ribbstolar, plint och barr. Tamburinen gav takten.

Hurdana gymnastikrörelser kommer du ihåg?

Vill du visa modell?

*Vilken motionsgren tyckte du om?
Eller vilken var inte så trevlig?*

Handarbete enligt behov

På handarbetstimmarna lärde man sig vardagliga färdigheter och gjorde bruksföremål. Vanliga handarbeten var borddukar, förkläden, handdukar, pannlappar, yllesockor och jumpapåsar. I slöjden gjorde många en slev, kärl, blomkäpp och yxskaft. Många arbetsredskap, så som symaskinen, blev mer allmänna med hjälp av folkskolan.

Hurudana skolhandarbeten har du gjort?

Har du dem ännu kvar?

Vilken färdighet, som du lärde dig i skolan, var mest användbar?

Teckning och bildkonst

På teckningstimmarna ritade man ofta av något eller pysslade efter en modell. Det var viktigare att vara skicklig än kreativ. Teckningsmaterialet var ofta krita, vattenfärg eller Borgå oljefärgskrita. Teckning som läroämne bytte namn till bildkonst i början av 1950-talet.

Hurudana ämnen gav din lärare på teckningstimmen?

Hurudana teckningsmaterial hade man i din skola?

Skolsånger och instrument

Man ansåg att det var viktigt att lära sig sånger. Speciellt lärde man sig barnsånger, landskaps-sånger, folkvisor och psalmer. Skolornas enda instrument var länge orgelharmoniet, och det fick endast läraren spela på. Instrumenten blev vanligare på 50-talet och skolorna skaffade tex slagpinnar, kastanjetter, trianglar, tamburiner, flöjter och klockspel.

Vilka sånger från skoltiden kommer du ihåg?

Vad hade ni för instrument i skolan?

Hälsovård och hälsoundervisning

Hälsosystemen gick runt till skolorna och vaccinerade och informerade. Hälsoundervisning gav man också med hjälp av läroplanscher. Skolmaten och fiskleveroljan hjälpte till att hålla barnen friska speciellt under kristiden. Med hjälp av röntgenundersökningar förebyggde man tuberkulos och med skoltandläkarna tandtrollen.

Hur var hälsovården ordnad i din skola?

Kom det gäster till din skola och gav hälsoundervisning?

Skolmaten var gröt och soppa

Alla skolelever fick en gratis och varm måltid från 1948. Vanliga maträtter var havregrynsgröt, kålsoppa, makaronvälling samt potatis och brunsås. Man fick också mjölk och knäckebröd. Skolbarnen hämtade vanligen till skolan bär och potatis som de själv hade plockat.

Vad var din favoritmat i skolan?

Hade du obehag för någon mat?

Hur var bespisningen ordnad i din skola?

Rasterna och ordningselevsuppgifter

På rasterna spelade och lekte man på gården. Många minns bollspel, att hoppa ruta och hopprep, tjärobytta och 10 pinnar på ett bräde. En del bytte glansbilder och etiketter från tändsticksaskar. Minnesböckerna for från hand till hand. Ordningseleven vädrade i klassen och torkade tavlan.

Vilka uppgifter hörde till ordningseleven i din skola?

Vad gjorde du helst på rasterna på sommaren? Vintern?

Uppförande och disciplin

I skolan måste man uppföra sig väl. En duktig elev satt tyst, markerade, steg upp när den fick lov och svarade på frågan med klar röst. Till ett artigt beteende hörde till att bocka, niga och att nia. Läraren kunde ta i håret, slå med pekstickan, kommendera att stå i knuten eller att bli på kvarsittning.

Vilka goda seder var viktiga i din skola?

Hurudana straff hade ni i din skola?

Skolvägen

Första skoldagen och skolvägen har blivit kvar i många skolbarns minne. På sommaren gick man och på vintern skidade man ofta långa vägar. Cykeln blev vanlig på 50-talet och de som hade lång väg började få bussbiljetter. En del bodde i kvarteret nära skolan.

Kommer du ihåg din första skoldag? Berätta om den.

Hurudan skolväg hade du?

Hurudan skolväska hade du?

Fester, ledigheter och lov dagar

Skolans festdagar var granfest, vårfest och självständighetsdagen. Man dekorerade skolan fint och eleverna uppträdde med sång, lek och dikter. Sommarlov har man alltid haft och sportlovet sedan 30-talet. Många som bott på landsbygden kommer ihåg potatisupptagningslovet.

Dekorerede man din skola till högtidsdagarna? Hur?

Uppträdde du på skolans fester? Vad uppträdde du som?

Hurudana lov dagar hade din skola?

Lagstads folkskola i Esbo var i skolbruk ända till vårterminens slut 1954.

Loimaan Kauppalaan
Keskuskoulu koulun IV luokan lukujärjestys lv. 19 64 -19 65 N:o

Opettaja Kerttu Kaulio

Klo	MAANANTAI	Ik.	TIISTAI	Ik.	KESKIVIIKKO	Ik.	TORSTAI	Ik.	PERJANTAI	Ik.	LAUANTAI	Ik.
	Alkuhartaus		Alkuhartaus		Alkuhartaus		Alkuhartaus		Alkuhartaus		Alkuhartaus	
8-8.45	Käsi-		Voimist.								Voimist.	
9-9.45	toi-		Laskenta		Lukeminen		Uskonto		Laskenta		Uskonto	
10-10.45	tä		Kieloppi		Laskenta		Kieloppi		Lukeminen		Luonnont.	
11.15-12	Uskonto		Kirjoitus		Kirjoitus		Laskenta		Maantiet.		Laskenta	
12.15-13	Maantiet.		Laulu		Piirustus		Laulu		Kirjoitus			
13.15-14	Laskenta		Lukeminen		Piirustus		Kirjoitus					
14.15-15												

OPPILAIDEN TUNTIAJAKO

	<u>IV</u>	Ik.	Ik.
Uskonto	3		
Usk.hist. ja siv.			
Äidinkieli lukeminen	3		
kirjoitus	6		
Laskenta	6		

Historia

	<u>IV</u>	Ik.	Ik.
Ympäristöoppi			
Maantieto	2		
Luonnontied. aineet	1		
Piirustus	2		

OP. VIIKKOTUNNIT 30

	<u>IV</u>	Ik.	Ik.
Käsityö	3		
Voimistelu ja urheilu	2		
Laulu	2		
Yhteensä	30		

Folkskolans läroämnen var bl.a. religion, skrivning, geografi, räkning och gymnastik.

Framme i klassen fanns lärarens upphöjning, svarta tavlan, kulramen och kartan.

Skolan var en riktig skola när där fanns ett eget orgelharmonium.

ABC-böckerna, läseböckerna och skolböckerna har slitits i många händer.

I räkningen var kulramen, räknestickan, linjalen och räkneböckerna till hjälp.

När man övade på skrivstil behövde man en bläckpenna, bläckflaska och klottpapper.

Alla elever hade en griffeltavla, på den övade man att skriva och räkna.

Läraren ritade åskådliga bildserier efter modell på tavlan.

I klasserna fanns det ofta uppstoppade djur, så som igelkott, domherre och lämmel.

Som skolmat var det vanligtvis gröt, välling eller soppa. Man fick mjölk i en emaljerad- eller plåtmugg.

I Minnesböckerna skrev man verser och limmade glansbilder.

Korsstygnsprydda och initierade handarbetspåsar samt näsduksväska av voffeltyg

I slöjden gjorde man stövelknektar och traditionella leksaker i trä.

Lauri "Tahko" Pihkalas boboll spred sig i skolorna på 1920-1930-talet.

I skolans skidtävlingar hade man nummerlappar i tyg. Man tog tid med sekundklockan.

VOFFELBRODERI

Material

- en bit voffeltyg, ca 20 x 20 cm
- kanavanål
- sax
- broderitråd

Instruktioner

1. Sprätta voffeltygets kanter ca ½cm på varje sida. Så får du fina fransar.
2. Planera mönstret eller använd färdig modell.
3. Du kan också brodera olika stygn och mönster på tyget utan någon plan.
4. Börja brodera från avigsidan.
5. Träd tråden genom ett par trådar i tyget.
6. Träd nålen till rätsidan.
7. Träd nålen försiktigt genom tygets "rutor" och brodera det mönster du vill.
8. När tråden tar slut, dra tråden och nålen till avigsidan. Avsluta tråden genom att träda tråden igen i tygets "rutor".
9. Fortsätt att brodera på nytt på samma sätt som i början.

Instruktioner: Eläkeliittos Elämää käsillä -projekt, www.elamaakasilla.fi | Bilder: RyhmäRenki Kirsi Alastalo 2017